

VII. Problemy gospodarcze współczesnego świata

2. Działania na rzecz zmniejszenia dysproporcji w rozwoju gospodarczym

Niwelowanie różnic

- W celu zniwelowania różnic pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami podejmowanych jest wiele różnego rodzaju działań realizowanych zwykle na trzech płaszczyznach:
 - **finansowej**, poprzez przyznawanie darowizn oraz udzielanie kredytów i pożyczek (czasem na preferencyjnych warunkach);
 - **rzeczowej**, polegającej na dostarczaniu różnego rodzaju:
 - dóbr materialnych:
 - leków, odzieży,
 - środków czystości,
 - przyborów szkolnych,
 - żywności;
 - **technicznej**, obejmującej:
 - przeprowadzanie różnego rodzaju:
 - szkoleń zawodowych,
 - udzielanie porad, np. w zakresie:
 - higieny,
 - metod planowania rodziny,
 - udzielanie wsparcia przy usprawnianiu infrastruktury, poprzez np.:
 - finansowanie budowy studni w Sudanie.

Główne rodzaje pomocy rozwojowej

- Opisane wcześniej działania mające na celu zniwelowanie różnic pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami ukierunkowane są przede wszystkim na **pomoc rozwojową** przybierającą różne formy:
 - **pomoc wiązana** – warunkiem jej uzyskania jest nawiązanie współpracy z państwem będącym darczyńcą, w ramach której nabywane są towary i usługi wytwarzane przez ten kraj (państwo biedne dokonuje zakupów w bogatym kraju darczyńcy),
 - **pomoc warunkowa** – uzależnia uzyskanie pomocy na realizację ważnych projektów (np. budowy dróg) od podjęcia przez dane państwo określonych działań, np. przeprowadzenia reform politycznych lub uzyskania zgody na inwestycje w takim kraju,
 - **pomoc programowa** – obejmuje wieloletnie i zróżnicowane działania na rzecz całego sektora gospodarki albo jednej z dziedzin życia społecznego, np. finansowanie studiów zdolnym uczniom oraz szkoleń dla rolników i udzielania im pożyczek na określony cel.

Zalecenia do udzielania pomocy rozwojowej dla krajów słabo rozwiniętych

- Państwa wysoko rozwinięte nie są zobowiązane konkretnymi umowami międzynarodowymi do przekazywania określonych kwot na pomoc rozwojową.
- ONZ zaleca jednak, aby przekazywać pewną część swojego zysku – najlepiej aby wartość ta nie była niższa niż 0,7% dochodu narodowego brutto.

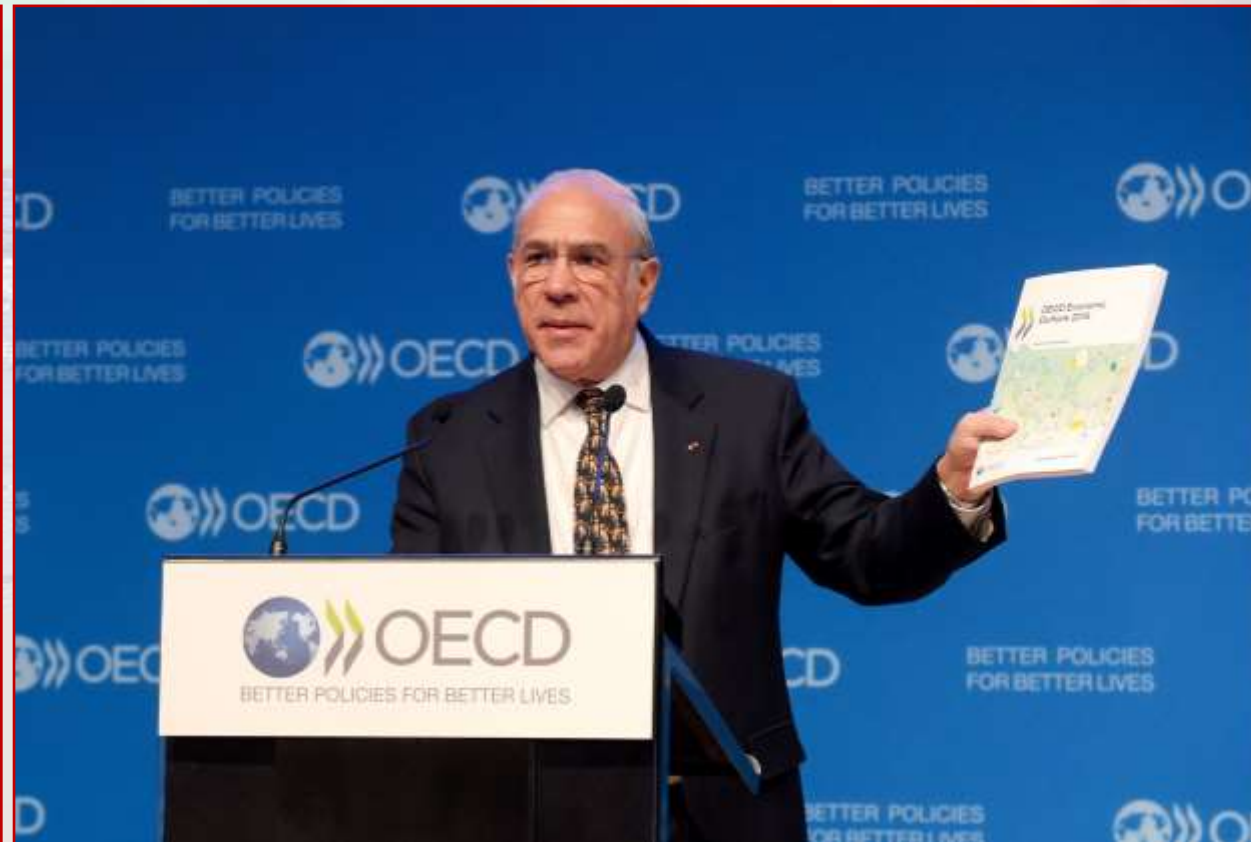
Czego nie obejmuje pomoc rozwojowa?

- Do form pomocy rozwojowej, ze względu na polityczny charakter, najczęściej nie zalicza się pomocy wojskowej i działań służących zwalczaniu terroryzmu, m.in.:
 - dostaw sprzętu i zapasów dla sojusznicznych sił zbrojnych,
 - organizowania szkoleń dla żołnierzy.
- Największą pomoc wojskową oferują obecnie Stany Zjednoczone.
 - Wspierają one między innymi kraje leżące na Bliskim i Dalekim Wschodzie oraz w Europie (np. Ukrainę).

Oficjalna pomoc rozwojowa

- **Oficjalna pomoc rozwojowa** jest ważną inicjatywą zmniejszającą dysproporcje w rozwoju gospodarczym państw.
 - Zapoczątkowana ona została pod koniec lat 60. XX w. przez bogate państwa należące do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD).
 - Jej celem jest:
 - udzielenie wsparcia rządów i instytucjom rządowym na preferencyjnych warunkach (beneficjenci nie muszą zwracać co najmniej 25% wartości pomocy) w rozwoju gospodarczym biednych krajów,
 - poprawa jakości życia mieszkańców słabo rozwiniętych państw.

Kto może uzyskać pomoc rozwojową?

- Oficjalna pomoc rozwojowa trafia do krajów wpisanych na specjalną listę, która co kilka lat (teoretycznie powinno się to odbywać co 3 lata) jest aktualizowana na podstawie wskaźników ekonomicznych.
- W 2019 roku znajdowały się na niej 143 państwa.
- Kolejny przegląd listy nastąpi w 2023 roku.
- Lista pomocy rozwojowej obejmuje wszystkie kraje o niskich i średnich dochodach oparte na dochodzie narodowym brutto (DNB) na mieszkańca publikowanym przez Bank Światowy, z wyjątkiem członków G7 (kiedyś G8), członków UE i krajów z ustaloną datą wejścia do UE.
- Lista obejmuje również wszystkie kraje najbiedniej rozwinięte zgodnie z definicją Organizacji Narodów Zjednoczonych.

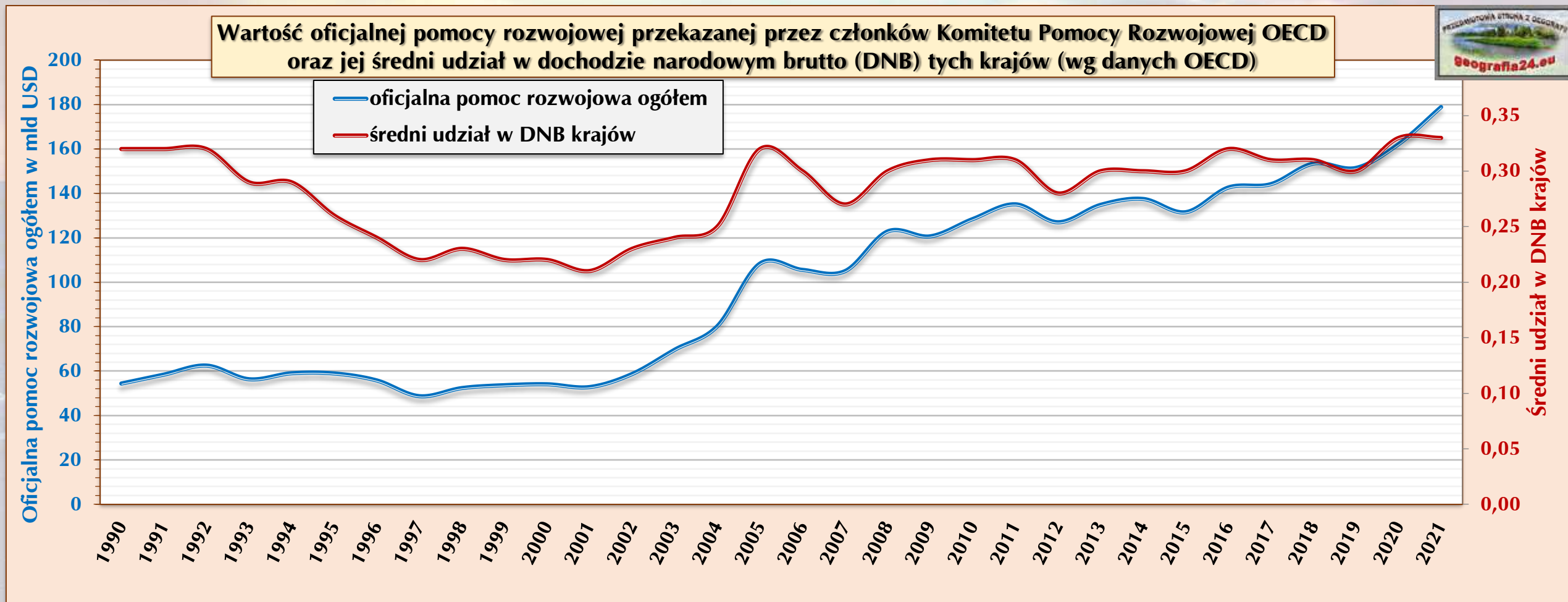
Kto przekazuje pomoc rozwojową?

- Państwa przekazujące największe środki na pomoc rozwojową działają w **Komitecie Pomocy Rozwojowej OECD**.
- Jego głównym celem jest koordynacja działań pomocowych.
- Komitet Pomocy Rozwojowej OECD skupia 29 państw oraz organizację – Unię Europejską.
 - Od 2013 r. w skład Komitetu wchodzi Polska.

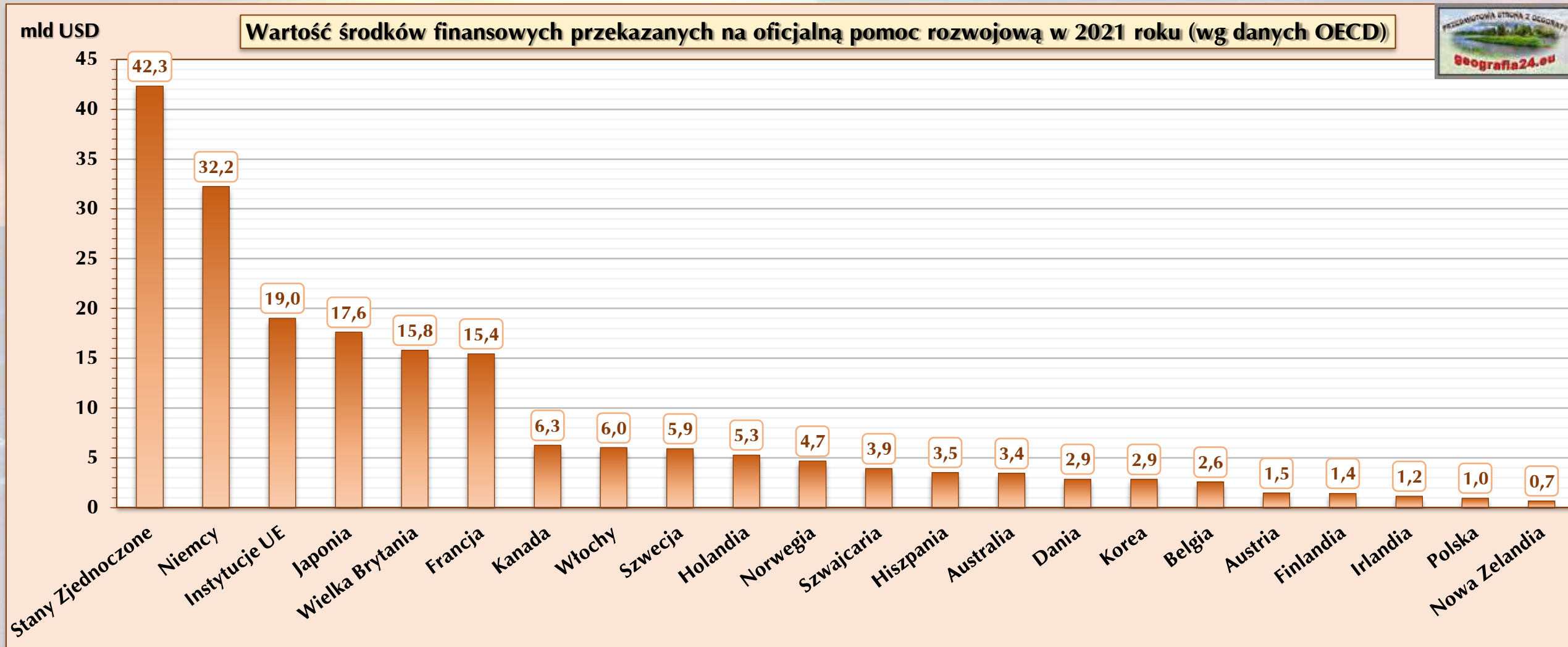
Wartość oficjalnej pomocy rozwojowej

- W 2021 r. wartość oficjalnej pomocy rozwojowej wyniosła 178,9 mld USD (wzrosła w stosunku do 2020 r. o 4,4%).
 - Aż 169 mld USD pochodziły od członków Komitetu.
- Mimo że wartość pomocy rozwojowej była dwukrotnie wyższa niż na początku XX w., to wszyscy członkowie Komitetu przeznaczali na nią średnio 0,33% swojego DNB, czyli ponad dwa razy mniej niż minimalnie zaleca ONZ.
- Dla przykładu Polska w 2021 roku przeznaczyła 0,15% swojego DNB, zaś Węgry – 0,29% DNB.

Kto pomaga w ramach oficjalnej pomocy rozwojowej?

- Niemal połowę wartości oficjalnej pomocy rozwojowej przekazały państwa **Unii Europejskiej** (bezpośrednio lub za pośrednictwem instytucji unijnych), a pozostałą część: **Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Japonia, Kanada, Norwegia, Szwajcaria, Islandia, Australia, Nowa Zelandia**.
- Dla przykładu Polska w 2021 roku przeznaczyła 952 mln USD.

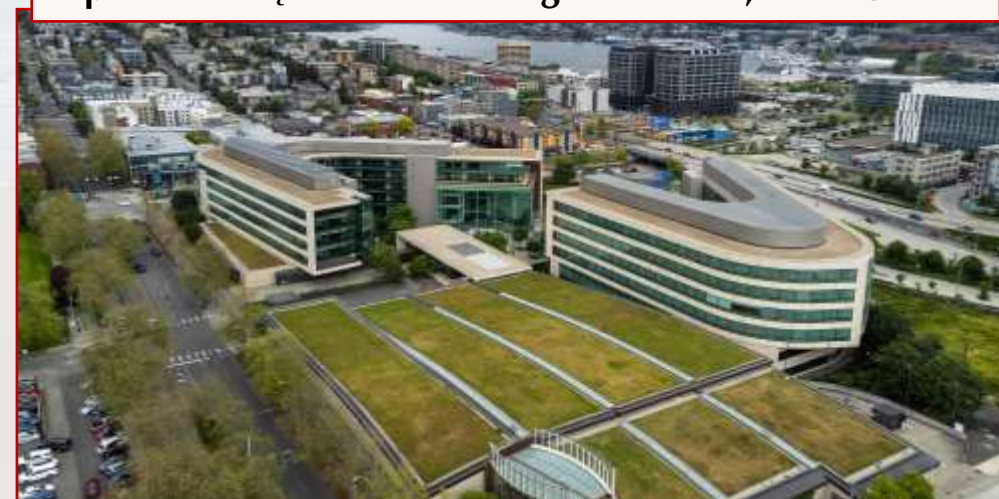

Struktura fundatorów oficjalnej pomocy rozwojowej

- Oficjalna pomoc rozwojowa udzielana jest jako:
 - **pomoc bilateralna (70%)**, czyli **wzajemna** – w przypadku, gdy pomoc udzielana jest przez jedno państwo na rzecz drugiego;
 - **pomoc lateralna (25%)** – nawiązywana **między kilkoma krajami** lub świadczona **za pośrednictwem instytucji**, tj.:
 - **Unia Europejska**,
 - **wyspecjalizowane instytucje ONZ**, w tym: Światowy Program Żywnościowy (WFP), Fundusz Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci (UNICEF), Urząd Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców (UNHCR) i Program Narodów Zjednoczonych na rzecz Rozwoju (UNDP),
 - **banki rozwoju** (np. Bank Światowy) i **banki regionalne** (np. Azjatycki Bank Inwestycji Infrastrukturalnych i Islamski Bank Rozwoju),
 - **międzynarodowe** (np. Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża, Oxfam) oraz **krajowe** (np. Polska Akcja Humanitarna i Caritas) **organizacje pozarządowe** ukierunkowane na pomoc humanitarną lub rozwojową, wykorzystujące fundusze publiczne lub pozyskanych od prywatnych darczyńców;
 - **pomoc z funduszy prywatnych fundacji (5%)** – zakładane są one przez zamożnych przedsiębiorców, artystów lub innych osób zaangażowanych w działalność charytatywną lub inną – celową (np. zwiększanie dostępu do czystej wody).

Bill & Melinda Gates Foundation – jedna z największych na świecie organizacji filantropijnych, założona przez Billa Gatesa, założyciela Microsoftu i jego byłą żonę Melinę Gates. Od momentu powstania do końca października 2022 r. fundacja przekazała na działalność pomocową (walkę z ubóstwem, poprawę jakości usług zdrowotnych i edukacyjnych i równouprawnienie), prowadzoną na terenie całego świata 78,2 mld USD.

Pomoc rozwojowa Chin

- W XXI w. do krajów udzielających największej pomocy słabo rozwiniętym państwom świata dołączyły Chiny.
 - Wg szacunków przeznaczają one na finansowanie inwestycji i programów rozwojowych nawet 40 mld USD rocznie.
 - Pomoc udzielana przez Chiny zwykle jednak ma charakter wiązany.
 - Darczyńcy, muszą np. zlecać realizację projektów chińskim firmom lub wspierać ich inicjatywy na świecie.
 - Przekazywanie środków biedniejszym krajom umożliwia z reguły w zamian Chinom pozyskanie lub zwiększenie dostępu do surowców naturalnych i produktów rolnych oraz rozwój handlu zagranicznego z danym krajem, a także poszerzenie wpływów politycznych.

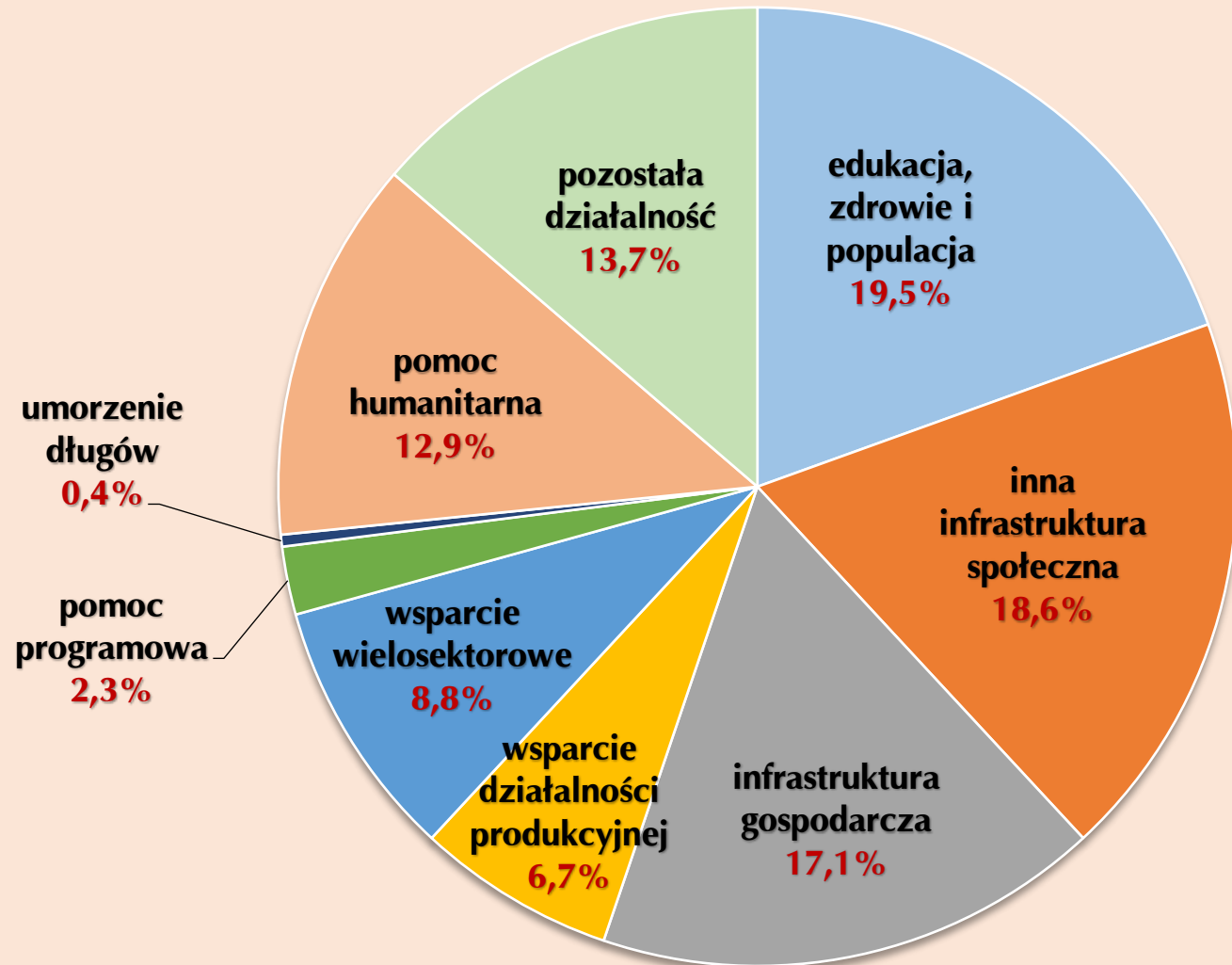
Istnieje wiele przykładów udanych i namacalnych przejawów chińskiej polityki na całym kontynencie afrykańskim. W Etiopii wykonane zostały dwa projekty sfinansowane w większości przez Chiny: pierwszy nowoczesny system kolei (tramwajowej) w Afryce Subsaharyjskiej w stolicy – Addis Abebie oraz linia kolejowa Addis – Dżibuti, łącząca kraj z morskim szlakiem handlowym Zatoki Adeńskiej i Morza Czerwonego.

Cele oficjalnej pomocy rozwojowej.

- Oficjalna pomoc rozwojowa jest przeznaczana przede wszystkim na poprawę stanu **infrastruktury technicznej** (zaopatrzenie w wodę), **gospodarczej** (transport, energia) i **społecznej** (m.in. edukacja, służba zdrowia, pomoc socjalna i administracja) oraz **pomoc humanitarną**.
- Część funduszy wydatkowana jest także na **wsparcie działalności produkcyjnej** (w ramach rolnictwa, przemysłu i usług), **wsparcie wielosektorowe** i inne cele.

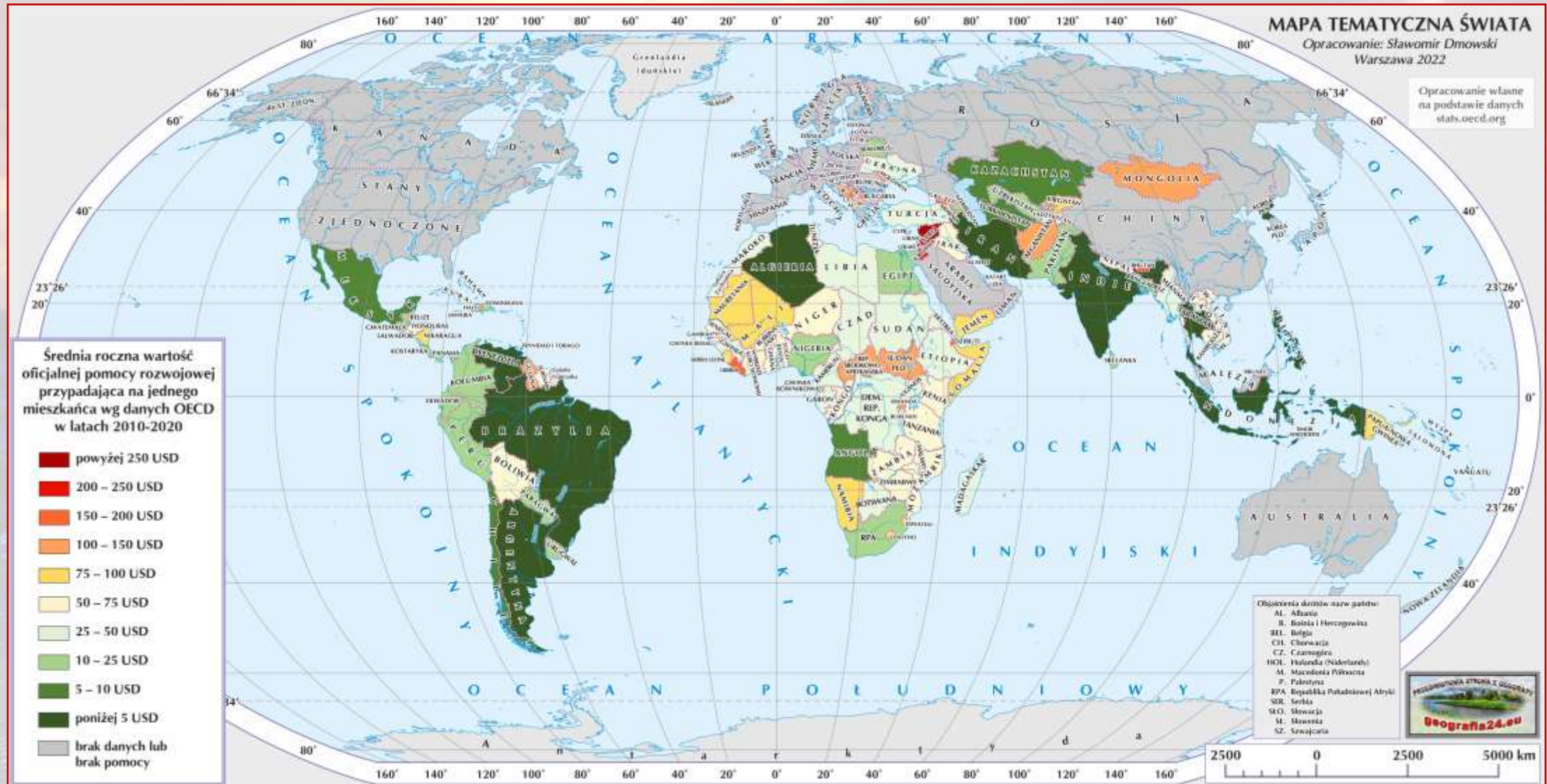

Struktura wydatków poniesionych w ramach oficjalnej pomocy rozwojowej w latach 2019-2020 (wg danych OECD)

Oficjalna pomoc rozwojowa

- Beneficjentami pomocy rozwojowej są głównie niewielkie powierzchniowo kraje **Oceanii** (często zależne; Tokelau, Niue, Wallis i Futuna, Nauru, Tuvalu, Wyspy Cooka, Palau, Wyspy Marshalla, Tonga, Samoa, Kiribati) oraz leżące w **Afryce** (Liberia), **Azji** (Syria, Jordania, Afganistan) i **Ameryce Łacińskiej** (Dominika, Saint Kitts i Nevis, Gujana).

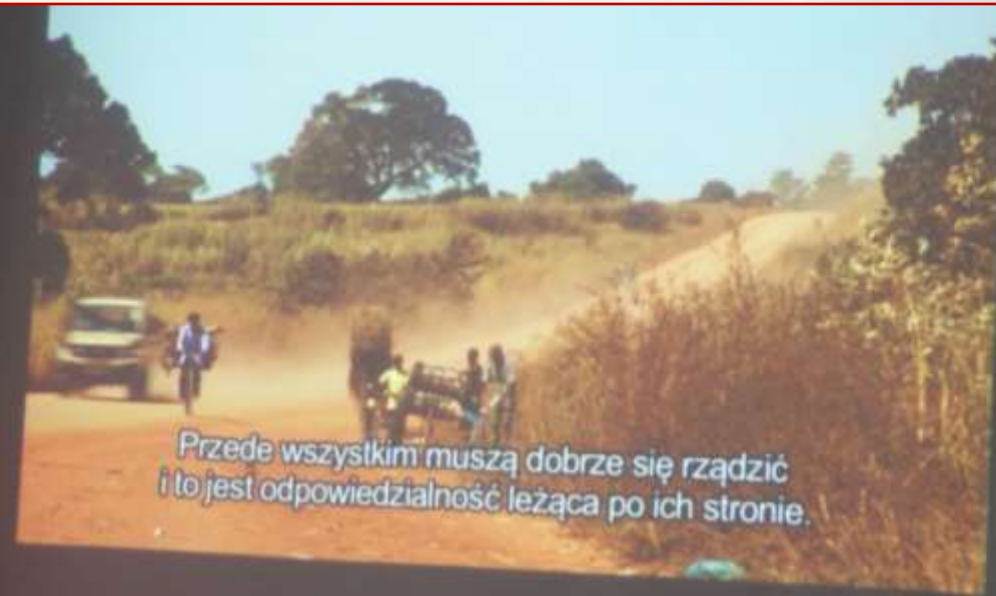

Inne formy zmniejszania dysproporcji rozwojowych

Mikrokredytowanie

- Wsparcia państwom słabo rozwiniętym udzielają nie tylko organizacje międzynarodowe oraz instytucje rządowe, lecz często zwykli obywatele pozostałych krajów świata.
- Z kolei przykładem działań podejmowanych przez prywatne osoby jest **organizacja KIWA**, powołana w Stanach Zjednoczonych w 2005 r, która promowała ideę **mikrokredytowania**.
- Ma ona na celu – w teorii – udzielanie nisko oprocentowanych pożyczek przedsiębiorcom z krajów słabo rozwiniętych.

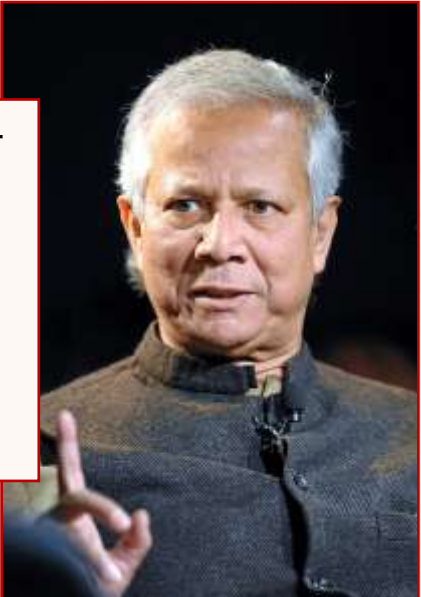

Mikrokredytowanie

- Wiele badań wskazuje jednak, że jej pozytywny wkład jest wątpliwy.
- Często banki – kierowane chęcią zysku pragną zyskać jak najwięcej.
 - Udzielają kredytów wysoko oprocentowanych, dodatkowo obwarowanych dużymi zabezpieczeniami, np. posiadanymi nieruchomościami lub innymi dobrami.
 - W konsekwencji kogo nie stać na spłatę rat oprocentowanych realnie w skali roku często 15% i dużo więcej – traci najczęściej wszystko – dorobek całego życia (taki los spotyka prędzej czy później większość kredytobiorców).
 - W krajach takich jak Polska tego typu działaniami charakteryzują się parabanki.
 - W tych krajach wszystko to – wyzysk – dzieje się w majestacie niby pomocy biednym.
- **Podsumowując mikrokredytowanie to często fikcja:** ma na tylko na celu uleczyć sumienia bogatych mieszkańców.
- Niestety nieodpowiedzialnie przyznawane kredyty i bezwzględne dążenie do zysku – nie tak wyobrażał to sobie Muhammad Yunus, laureat nagrody Nobla z ekonomii z 2006 r. za rozwijanie systemu mikropożyczek.

30-letnia matka dwojga dzieci polata się naftą, a następnie podpaliła. Spłonął także jej mąż, gdy przy próbie gaszenia zajęło mu się ubranie. 50-latka uciekła z domu, gdzie mieszkała z niewidomym mężem, ośmiorgiem dzieci i wnukami i przez rok żyła na ulicy. Malarz utrzymujący czteroosobową rodzinę powiesił się, a młoda dziewczyna wskoczyła do studni z dwójką małych dzieci. Łączy ich to, że mieszkali indyjskiej prowincji Andhra Pradesh oraz ciążyły na nich niespłacone długi.

Muhammad Yunus –
bangladeski
wykładowca
ekonomii, laureat
Pokojowej Nagrody
Nobla w 2006, za
stworzenie
mikrokredytowania.

Deklaracja Milenijna Narodów Zjednoczonych

- W 2000 r. przywódcy 189 państw podczas szczytu ONZ podpisali **Deklarację Milenijną Narodów Zjednoczonych**.
- Zobowiązali się w niej zrealizować m.in. takie cele jak:
 - zmniejszenie o połowę do 2015 r. liczby osób cierpiących z powodu ubóstwa, głodu i braku dostępu do wody pitnej,
 - powstrzymanie rozprzestrzeniania się i śmiertelności HIV/AIDS oraz innych groźnych chorób,
 - doprowadzenie do 2020 roku do znaczącej poprawy warunków życia mieszkańców slumsów,
 - propagowanie równouprawnienia płci,
 - zagwarantowanie szerokiej dostępności do najnowszych technologii,
 - dążenie do zapewnienia wszystkim ludziom respektowania ich praw człowieka.

Akcje charytatywne

- W ramach Deklaracji Milenijnej ONZ i inne organizacje prowadzą wiele akcji charytatywnych, mających na celu realizację bardzo ambitnych zadań.

Deklaracja milenijna ONZ – obecne osiągnięcia

- Pierwsza dekada XXI wieku niezbitnie pokazała, że liczba ludności, która cierpi z powodu ubóstwa nie zmniejsza się w takim tempie, aby do 2015 roku spadła ona do poziomu połowy ogólnej liczby osób żyjącej w warunkach nędzy w roku 2000.
- Wątpliwości budzą także tak niedookreślone stwierdzenia jak znacząca poprawa warunków życia lub zintensyfikowanie działań.
- W dokumencie zawarto także cele, które wydają się niemożliwe do osiągnięcia, tj.:
 - racjonalizacja gospodarowania zasobami wodnymi,
 - udostępnienie najnowszych technologii wszystkim ludziom na Ziemi.

Fair Trade

- **Fair Trade (Sprawiedliwy Handel)** jest kolejnym sposobem rozwiązania problemu ubóstwa w biednych krajach.
- Inicjatywa ta powstała w 1988 roku i obecnie jest znana na całym świecie.
- Jej główne cele to:
 - zwrócenie uwagi na uczciwość ceny oferowanej producentom za ich wyroby,
 - sprawiedliwe wynagrodzenie za pracę (przeciwdziałanie wyzyskowi pracowników),
 - niwelowanie różnic między wynagrodzeniami kobiet i mężczyzn,
 - klarowne warunki zatrudnienia (dbanie o bezpieczeństwo w pracy oraz niewykorzystywanie dzieci do pracy),
 - respektowanie praw człowieka podczas całego procesu produkcji towarów.

JAK JEST NAJCZĘŚCIEJ:

Pracownicy zatrudnieni na plantacjach zarabiają często tylko około 0,5 dolara dziennie (100 dolarów rocznie), co musi im wystarczyć na ich potrzeby – niestety nie wystarcza i nie są w stanie utrzymać siebie i swojej rodziny (dzieci są słabo wykształcone lub w ogóle nie mogą liczyć na edukację).

JAK MOŻNA DZIĘKI FAIR TRADE:

Pracownik dzięki uczciwości i szacunekowi w relacjach handlowych i zatrudnieniu może uzyskać za swoją pracę uczciwe wynagrodzenie, pozwalające na zapewniające możliwość utrzymania siebie i swojej rodziny

MAKE YOUR BREAKFAST COUNT WITH FAIRTRADE

SO FARMERS CAN FEED THEIR FAMILIES

FAIRTRADE FORTNIGHT

THE POWER OF YOU

SIT DOWN FOR BREAKFAST STAND UP FOR FARMERS

MAKE YOUR BREAKFAST COUNT FOR TERESA

SIT DOWN FOR BREAKFAST STAND UP FOR FARMERS

FAIRTRADE FORTNIGHT

THE POWER OF YOU

Fair Trade

- Działania podejmowane w ramach Fair Trade mają zmniejszyć ubóstwo w krajach Południa poprzez zapewnienie producentom w Afryce, Azji i Ameryce Łacińskiej równych szans dostępu do rynków w krajach Północy.
- Sposobem na osiągnięcie tego celu ma być m.in.:
 - budowanie trwałych, bezpośrednich relacji pomiędzy producentami w krajach biednych a konsumentami w bogatych częściach świata.
- Produkty Fair Trade są opatrzone specjalnym – zastrzeżonym znakiem.
 - Można je spotkać także w polskich sklepach.
 - Konsumentci w krajach wysoko rozwiniętych coraz częściej sięgają po produkty z logo Fair Trade, m.in. kawę, herbatę i owoce.
 - Najwięcej osób kupuje je w USA i Wielkiej Brytanii.

TE ZNAKI WYRÓŻNIAJĄ PRODUKTY SPRAWIEDLIWEGO HANDLU:

Dlaczego tak trudno jest zniwelować dysproporcje mimo wielu starań

- Wiele osób stara się zniwelować dysproporcje = możemy sobie zadać pytanie dlaczego większość naszych działań kończy się fiaskiem.
- Odpowiedź na to pytanie nie jest łatwa i jednoznaczna, ale większość ekspertów wskazuje że to głównie **wszechobecna korupcja i brak poszanowania prawa** uniemożliwia budowanie podstaw dobrze działających, nowoczesnych państw.
- W krajach słabo rozwiniętych przyczynia się to do marnotrawienia lub nawet grabieży środków pomocowych.

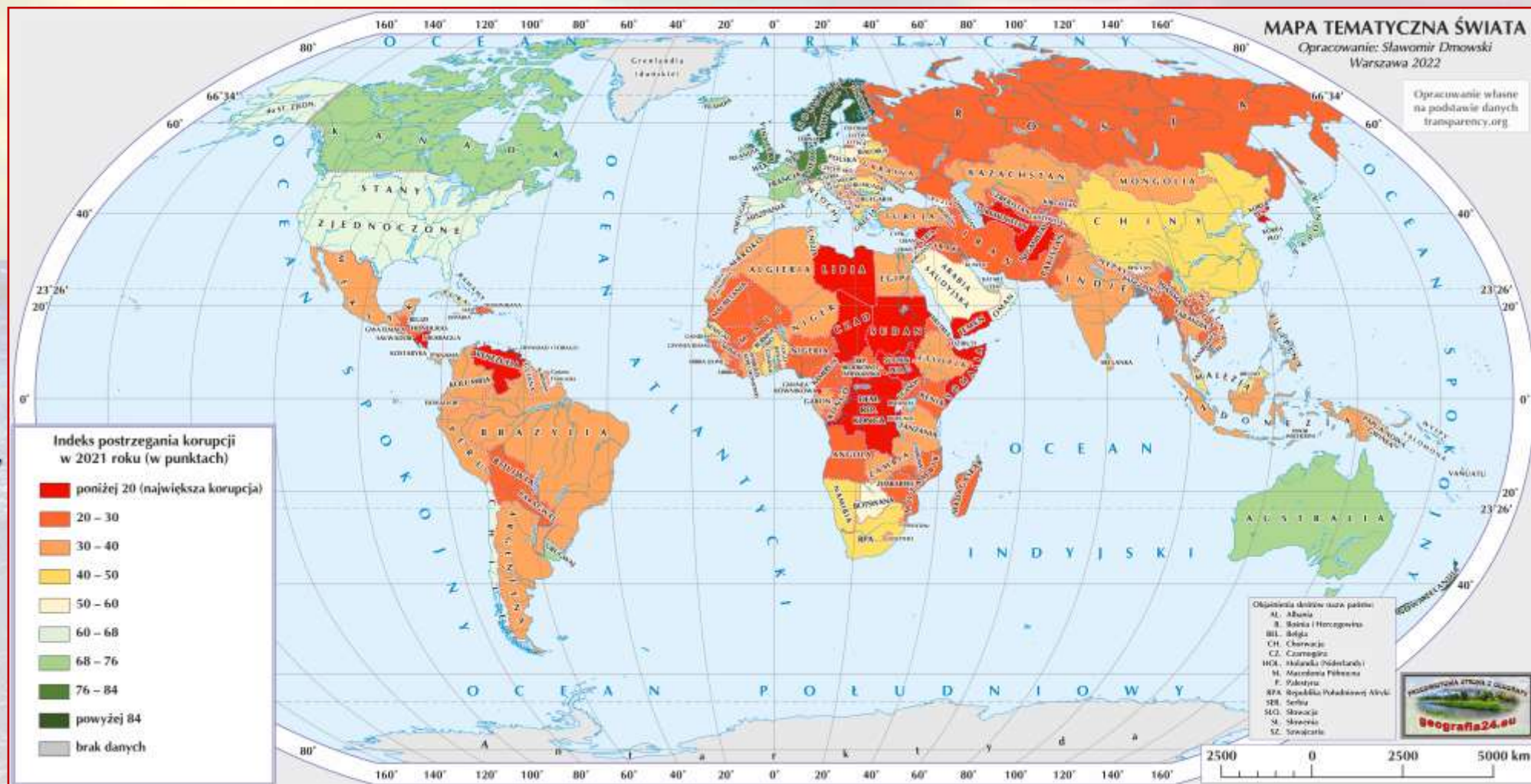
Korupcja na świecie w 2021 roku

• Jak wynika z opublikowanego przez organizację Transparency International na początku 2022 roku, raportu pt. **“Corruption Perception Index 2021 – CPI”**:

- najmniej skorumpowanymi krajami są: Dania, Nowa Zelandia, Finlandia, Singapur, Szwecja, Norwegia i Szwajcaria;
- Polska znalazła się na 42 miejscu na 180 państw (w 2016 roku byliśmy nieco wyżej – na 29 miejscu).

• Najbardziej skorumpowane są:

- Sudan Południowy,
- Somalia
- Syria,
- Wenezuela,
- Jemen,
- Korea Północna,
- Afganistan,
- Gwinea Równikowa,
- Dem. Rep. Kongo,
- Turkmenistan,
- Burundi,
- Sudan.

KONIEC

**Materiały pomocnicze do nauki
Opracowane w celach edukacyjnych (niekomercyjnych)**

Opracowanie i redakcja: *Sławomir Dmowski*
Kontakt: *kontakt@geografia24.eu*

**WSZELKIE PRAWA ZASTRZEŻONE
- KOPIOWANIE ZABRONIONE -**